

اما و اگرهای عادی سازی روابط ترکیه-ارمنستان

تحلیلگران بر این باورند که ارمنستان می تواند برای شرکت های بزرگ بخش خصوصی ترکیه یک بازار پرسود باشد. اما واقعیت این است که هنوز تکلیف بخشی از مسائل امنیتی روشن نشده و پیش بینی می شود که در روند آتی مذاکرات، رفته رفته اختلاف نظرات نیز برجسته شوند.

به گزارش آران نیوز به نقل از تسنیم؛ یک سوال مهم در مورد رویکرد ارمنستان این است: چرا ایروان، با وجود حمایت آمریکا، اروپا و فعالیت دیاسپورا و لابی ارمنه، از ترکیه طلب عذرخواهی نکرد؟ آن هم در شرایطی که جو بایدن، رویداد تاریخی ۱۹۱۵ میلادی را به رسمیت شناخت.

به گزارش گروه بین الملل خبرگزاری تسنیم، ظرف مدت زمانی کوتاه و چند ماهه، روند مذاکرات دیپلماتیک برای عادی سازی روابط ترکیه و ارمنستان رفته رفته به بار می نشیند.

با برگزاری پنجمین دور مذاکرات ترکیه و ارمنستان در وین اتریش، توافق برای بازگشایی مرزها، شکل می گیرد. وزارت امور خارجه ترکیه در بیانیه ای به دیدارهای نمایندگان ویژه ترکیه – ارمنستان در روند عادی سازی روابط اشاره کرده است.

در این بیانیه آمده که مرز زمینی ترکیه و ارمنستان در اسرع وقت برای اتباع کشورهای ثالثی که به دو کشور سفر می کنند باز می شود.

مذاکرات روابط ترکیه و ارمنستان در وین با حضور سردار کیلیچ، روبن روبینیان، نمایندگان ویژه روند عادی سازی ترکیه و ارمنستان به طرح مسائل اقتصادی رسید است. این دو نماینده توافق کردند که تجارت محموله های هوایی مستقیم بین ترکیه و ارمنستان در اسرع وقت آغاز شود. همچنین طرفین بار دیگر بر توافق خود بر ادامه روند عادی سازی روابط دو جانبه بدون هیچ پیش شرطی تاکید کردند.

کارشناسان چه می گویند؟

تحلیلگران بر این باورند که ارمنستان می تواند برای شرکت های بزرگ بخش خصوصی ترکیه یک بازار پرسود باشد. اما واقعیت این است که هنوز تکلیف بخشی از مسائل امنیتی روشن نشده و پیش بینی می شود که در روند آتی مذاکرات، رفته رفته اختلاف نظرات نیز برجسته شوند.

مراد اصلان، محقق سیاست خارجی ترکیه گفته است: «تداوم مذاکرات ترکیه و ارمنستان، بدون پیش شرط مثبت است. اما با پیشرفت مذاکرات، مسائل دشواری بر سر میز قرار خواهند گرفت. مهم این است که بتوانیم در مورد این مسائل به روشنی بحث کنیم. مهم ترین نتیجه ای که ارمنستان از عادی سازی انتظار دارد، ایجاد ارتباط اقتصادی با غرب است. در این طرف هم، مهمترین پارامتر ترکیه روابط با آذربایجان است و هر گام ملموسی که باید برداشته شود، باید به شکلی باشد که به روابط آنکارا – باکو لطمه نزند.»

پروفیسور برهان الدین دوران از مشاورین نزدیک اردوغان نیز گفته است: «با وجود شکست در جنگ قره باغ، پاشینیان توانست در انتخابات پیروز شود. او توانست خود را در موقعیت دقیق ترین رهبر برای آینده ارمنستان نگه دارد. اما او مشکلاتی نیز دارد. به عنوان مثال، پاشینیان باید اثرات منفی مهاجران ارمنی را محدود کند و تعادل بین غرب و روسیه را حفظ کند. البته دغدغه پاشینیان این است که با رهایی از انزوای دیپلماتیک – تجاری از سرخوردگی ناشی از شکست برای جامعه ارمنی بکاهد و رفاه را افزایش دهد. راه انجام این کار، صلح با آذربایجان و عادی سازی روابط با ترکیه است. همزمان با آغاز پروازهای چارتر به ایروان، افتتاح کریدور زنگزور و آغاز روابط تجاری روی میز است. رایزنی های منطقه ای 3+3 که از 10 دسامبر آغاز شد، برای حل مشکلات کشورهای منطقه بسیار ارزشمند است. اگر مشکل عدم حضور گرجستان در اولین نشست برطرف شود، یکپارچگی منطقه ای بلندمدت در قفقاز راه را هموار خواهد کرد. پنجره فرصت در قفقاز باز شده است، ببینیم اوضاع چگونه پیش خواهد رفت.»

در همین حال طلحه کوسه مسئول نمایندگی یکی از پژوهشکده های وابسته به حزب عدالت و توسعه در بروکسل گفته است: «مرزهای بین آذربایجان و ارمنستان هنوز به طور واضح ترسیم نشده و توافق نامه صلح دائمی بین طرفین امضا نشده است. ترکیه و آذربایجان انتظار دارند که کریدور زنگزور هر چه زودتر افتتاح شود و روابط تجاری به بهره برداری برسد. از سوی دیگر، پاشینیان، نخست وزیر ارمنستان در تلاش است تا با فرصت های نوظهور همکاری منطقه ای، دستاوردهای دیپلماتیک و اقتصادی برای کشورش به دست آورد. اما در این میان، گرجستان به دلیل مشکلاتی که در روابط خود با روسیه دارد، همچنان از ایده پلتفرم منطقه ای دور مانده است. تحولاتی که بین ترکیه، آذربایجان و ارمنستان آغاز شد و روسیه و ایران از نزدیک آن دنبال کردند، ابتکارات بسیار مهمی برای تضمین صلح و ثبات منطقه ای است.»

چرا ارمنستان کوتاه آمد؟

یکی از مهمترین پرسش های سیاسی در مورد انگیزه ها و اهداف ایروان برای ورود به دور عادی روابط با ترکیه، این است که چرا دولت پاشینیان از ترکیه طلب عذرخواهی نکرد؟ آن هم در شرایطی که جو بایدن رئیس جمهور آمریکا، رویداد تاریخی 1915 میلادی را به رسمیت شناخته و ترکیه را در شرایط دشوار قرار داد؟ چرا باوجود حمایت آمریکا، فرانسه و فعالیت گسترده لابی و دیاسپورا ارمنی، پاشینیان گزینه ضرورت عذرخواهی و گرفتن دیه و خسارت را مطرح نکرد؟ در پاسخ به این سوال مهم، می توان به چنین پاسخ هایی اندیشید:

1. ارمنه تندر و موسوم به داشناک ها، پس از رویداد تاریخی 1915 و در همان دوران جنگ عالمگیر اول، علاوه بر ژنرال ها یا پاشاهای اصلی مسئول کشتار ارمنه، ده ها تن از

مقامات سیاسی، وزرا، فرماندهان عالی، دیپلمات‌ها و نمایندگان عثمانی را در چندین کشور جهان ترور کردند. با آن که امپراتوری عثمانی منحل و جمهوری ترکیه تاسیس شد، اما گرفتن انتقام ارمنه از عثمانی طول کشید و به مدت چند دهه، کار و فعالیت برای دیپلمات‌های ترک در کشورهای مختلف عملاً ناممکن بود. آنان یا در خیابان و منزل ترور و کشته می‌شدند و یا در جریان بمب‌گذاری و به آتش کشیدن اقامتگاه‌های خود از میان برداشته می‌شدند. ترکیه بارها در مورد این رویدادها پیگیری قضایی به راه انداخته و قاعدتاً اگر ارمنستان طلب دیه و عذرخواهی می‌کرد، دولت ترکیه نیز یک بار دیگر پوشه‌های قطور مربوط به حملات گسترده داشناک‌ها را پیش می‌کشید و ارمنستان عملاً وارد یک روند کشدار و فرساینده حقوق بین‌الملل می‌شد.

2. ارمنستان در جنگ اخیر با مشکلات بزرگی روبرو شد. علاوه بر آن که خسارات اقتصادی سنگینی بر این کشور تحمیل شد، از منظر روانشناسی اجتماعی نیز شرایط برای دولت سخت‌تر شده و حالا با خروج از انزوای اقتصادی می‌تواند وضعیت بهتری پیدا کند.

سه دغدغه بسیار مهم ترکیه

در نگرش سیاسی دولت ترکیه به موضوع عادی‌سازی روابط با ارمنستان، سه موضوع و مساله مهم در میان است:

1. بدون تردید، مهمترین مساله ترکیه، تاثیر روند عادی‌سازی بر وضعیت منطقه ای جمهوری آذربایجان است. در این پرونده جایگاه آذربایجان برای ترکیه حتی از منافع اقتصادی هم مهم‌تر و حیاتی‌تر است. به ویژه حالا که آنکارا امیدوار است تا با بهره‌گیری از ظرفیت‌های نوین پس از جنگ قره‌باغ از طریق نخجوان و ارمنستان به جمهوری آذربایجان و کشورهای مجاور آن متصل شود.

2. ترکیه امیدوار است در یک بازه زمانی کوتاه، ارمنستان را به یک بازار بزرگ برای مصرف کالاهای خود تبدیل کند و در همان حال سالانه پذیرایی ده‌ها هزار توریستی ارمنی باشد.

3. رساندن روابط آنکارا و ایروان به یک سطح مطلوب و خوب، می‌تواند بار سنگین اتهامات تاریخی و حقوقی را از شانه‌های ترکیه بردارد و تبدیل به کاتالیزوری برای توسعه روابط ترکیه و جهان مسیحی شود.

تکمیل روند عادی‌سازی روابط ترکیه با ارمنستان، رویداد مهمی است که می‌تواند بر بخشی از معادلات اقتصادی، امنیتی و اجتماعی در قفقاز و آسیای میانه تاثیر بگذارد. حال باید دید، دولت و بخش خصوصی ترکیه در این مسیر چه اهداف و پروژه‌هایی را پیش خواهد برد.